

El catalanisme progressiu¹

Segons la tradició completa, natural i veritable de Catalunya, els catalans no havem de sortir al camp cosmopolita, ni al camp europeu, ni tan sols al camp espanyol per ser autonomistes republicans-democràtics, per ser comuners i fins reformistes socials. Tot això podem ser sense sortir de la nostra terra, sens passar la Noguera Ribagorçana, ni l'Ebre, ni els Pirineus, ni el mar. Tot el moviment revolucionari que proclamem els federalistes democràtics catalans té antecedents a la història de la nostra antiga nació. Podem estar i estem joiosos de les tradicions republicanes i democràtiques de l'antiga Catalunya; en som entusiasmats, apassionadíssims i veient-les poc enaltides encara, poc glorificades, poc assenyalades a l'atenció pública, no podem fugir de repetir-les.

Els fets històrics de les torbacions i rebel·lions contra En Joan II i els Felips, les idees de República l'any 1641 i del 1713 al 1740, les lluites contra la Inquisició, i els menestrals, els *remences* i els *barretines* ens provenen que el catalanisme no ha de quedar tancat com entre les quatre posts d'una caixa de morts, entre la monarquia, la intolerància catòlica, el predomini de les classes altes i la immobilitat social. Fora de l'organització del nostre antic Estat segons sos privilegis i constitucions de l'Edat mitjana i del Renaixement, fora d'aquestes quatre institucions conservadores, hi ha Catalunya i catalans. Avui en dia, fora d'aquestes coses antigues conservadores hi ha més catalanisme que dins d'elles. I si no, el catalanisme conservador, *tradicionalista* com se titula, monàrquic catòlic unitari o exclusiu, aristocràtic burgès, reprimidor de les torbes o masses ¿admet, accepta al dia d'avui, 30 de maig de l'any 1873, l'autonomia, la independència de Catalunya com a Nació, com a Estat TOT AL MÉS confederat amb altres d'Espanya, com l'accepta el catalanisme federal, democràtic, revolucionari, el catalanisme que anomenem progressiu?

Hi ha cert catalanisme, al qual pertanyen escriptors i altres persones de saber, deturat i girat endarrera, molt entusiasmats per les antigues llibertats catalanes, per l'antiga autonomia de Catalunya, pels drets de les Corts i Parlaments, per l'antiga independència municipal de Barcelona; molt partidari del Comte d'Urgell i del Príncep de Viana, molt contrari dels Trastàmares, sobre tot del primer i d'En Joan II, de la unió de les Corones aragonesa i castellana, dels Felips també, molt vigatà, i tractant-se del nostre temps i de la situació de Catalunya al present segle, borbònic, castellanista, absolutista o constitucional moderat, tebi, centralista, favorable al domini del poder central. Aquest és un catalanisme platònic, inconseqüent, contradictori; un catalanisme estacionat o reaccionari del qual no podem esperar res els drets de reivindicació, els drets de vida pròpia, ni el temps a venir de Catalunya. Aquest catalanisme conservador o deturat sembla tenir la nostra pàtria com morta per sempre i sens remissió l'any 1714, sembla que la miri ja enterrada i descomposta com cadàver impossible de ressuscitar, com a ésser impossible de renàixer. Aquest catalanisme dóna per perdut i extingit per la mort el dret de Catalunya i sols en parla en temps passat; per millorar la sort de la nostra terra no troba millor camí que deixar-la sota el jou borbònic i centralista, monàrquic i unitari, un poc més o un poc menys modificat. Quan tracta del temps present, aquest catalanisme conservador s'espanta de la democràcia, de la revolució, de la república, de les *masses*, del

¹ Progressiu: el que va o camina endavant. (Labèrnia, Diccionari de la llengua catalana, 1840).

poble i tem pel predomini i pels interessos materials de les classes *altes*, de la *gent conforme*, dels que *tenen per perdre*; qüestió d'orgull i d'egoisme, parlant amb claretat i franquesa catalanes. Tem aquest catalanisme conservador que dintre de Catalunya no hi hauria prou força material, prou mans arnades per posar barrera als *desbordaments revolucionaris* i així, oblidant-se de tota l'autonomia, de tota la llibertat política i dels furs generals i municipals de Catalunya, oblidant-se de tots els fets històrics de caràcter independent i democràtic propis de la nostra terra, es posa al costat de l'espanyolisme madrileny. al costat de la centralització, de la *conservadora*, de tot el més contrari a l'esperit provincial. La qüestió d'actualitat és per a aquest catalanisme que un poder materialment fort tingui a *ratlla* els revolucionaris de Catalunya, els catalans revolucionaris.

El catalanisme conservador es fixa més en els fets històrics de Catalunya que poden tenir una aplicació conservadora al nostre temps, així els respectes a certs reis, l'exclusivisme de la religió catòlica, l'oposició de la *mà alta* als moviments dels menestrals i dels *remences*. Si es fixa en els fets d'aplicació o caràcter avançat, com les *rebel·lions* contra els tres reis tantes voltes citats, com els moviments dels menestrals i dels pagesos, el catalanisme conservador o no en trau conseqüència, ni en fa aplicació d'actualitat, com dels altres fets històrics o bé nega als catalans d'avui en dia, sobretot als del poble, el dret de seguir el camí d'aquells.

Fent la descripció d'aquest catalanisme conservador inconseqüent i deturat o reaccionari, que mira endarrera, fem en certa manera la descripció del nostre catalanisme, progressiu, que mira i va endavant, del catalanisme del temps a venir, del catalanisme democràtic, republicà, revolucionari. És, efectivament, al revés, del catalanisme, que acabem de descriure.

El catalanisme que pot atraure, que ha d'atraure a la causa de Catalunya i de sa vida pròpia i natural les simpaties del major nombre dels catalans, dels catalans més actius, ço és de les classes populars i del jovent, és el catalanisme que no fa la major insistència en els fets monàrquics, religiosos i aristocràtics de la nostra antiga història; sinó en els fets democràtics, republicanistes i socials. Aquell catalanisme, el conservador, no pot atraure els elements actius i de cor de Catalunya; sinó que els repel·leix al camp espanyol, a l'uropeu, al cosmopolita. No els parla sinó d'institucions que ells defugen, de la preponderància de reis, eclesiàstics, nobles, cavallers i hisendats, de l'exclusivisme catòlic, d'una organització social més defectuosa per al poble que la d'ara. El nostre catalanisme, el progressiu, es fixa més en els fets històrics que poden ser més simpàtics al poble i al jovent, en els fets històrics que són precedents de les idees i moviments més avançats del nostre temps. «Veni aquí -diu el catalanisme progressiu als elements més nombrosos, actius i de cor de Catalunya-, veni aquí: no haveu de sortir de Catalunya a Espanya, ni a l'Europa, ni al món per trobar precedents històrics dels vostres moviments i aspiracions, podeu ser catalanistes de cor i de convicció, com de naixença sou ja catalans, essent democràtics, republicans i fins reformistes socials. No sols hi trobareu precedents.»

Així el catalanisme progressiu, el nostre, el del nostre cor i del nostre front, s'ocupa més de les Corts i Parlaments que dels reis, més dels municipis i de sa autonomia que de l'autoritat reial i de la noblesa, més de les lluites contra la Inquisició i la Cúria romana que dels capítols, monestirs i esglésies, rasés dels *buscaires* i dels menestrals que dels *ciutadans honrats*, més dels Consellers i Consells que dels Concilis, més de les Corts que de la Cort, més dels *remences* i dels *barretines* que dels cavallers, més de les *rebel·lions* contra els tres reis tantes voltes citats,

que de les guerres contra nacions estrangeres i de les conquestes, més de l'alçament de tots aquells *rústics* que de les expedicions guerrerres.

El catalanisme progressiu parteix de tres idees certes i segures. Primera, la justícia i raó de les aspiracions revolucionàries, reformadores, avançades, com vulla dir-se, de les classes populars d'aquell temps i del nostre. Segona, la impotència dels elements conservadors, porucs, egoistes, decadents, irresoluts, per salvar la causa de Catalunya i de sa vida pròpia de l'esperit absorbent, centralista, unitari que domina per tota Europa. Tercera, la necessitat pràctica de mirar endavant, per al temps a venir.

Les classes populars tenen raó avui en dia, com en tenien els *barretines*, els *remences*, els menestrals i els *buscaires*, volent emancipar-se, igualar-se, sortir de sota el jou. Si la classe mitjana, si els burgesos han sortit de sota el jou de l'aristocràcia, de la monarquia i de l'exclusivisme catòlic, ¿per què el poble no hauria d'anar sortint de sota el jou de les classes mitjanes, tant del jou material, com del moral?

A més, l'esperit conservador no ofereix garanties contra l'esperit centralista, més aviat n'hi ofereix a favor. Per tal que l'esperit centralista es posi de part dels interessos materials de les classes conservadores contra el *desbordament de la revolució*, l'esperit conservador li sacrificarà, li deixarà devorar, li donarà de bon grat tot esperit local i provincial, tots els records d'antiga independència, tot moviment i tota aspiració d'autonomia. Encara que les classes conservadores vulguin, encara que totes tinguessin esperit catalanista, no poden salvar del centralitzador la causa de Catalunya i de sa vida pròpia. Faltades de resolució i de valor, titubejant entre sos interessos materials i els morals de la nacionalitat catalana, tement per una part les masses i la democràcia centralista o unitària, tement per l'altra part el centralisme oficial o governatiu, massa amigues de ses comoditats i guanys financers per fer sacrificis, per posar-se al cap d'alguna empresa cívica, per llançar-se a cap extrem; buscant sempre termes mitjans i pal·liatius, escasses de sentiments arravatadors; ¿qui els entrega a semblants classes la causa catalana, majorment quan sols n'ensenyaran una cara que farà girar-la amb repugnància a les classes populars i al jovent, la cara on hi ha pintades corones d'or i de tonsura, espases de cavaller, palaus, esglésies, castells i cases senyoriales? Les classes revolucionàries, diguem-ho així, per contraposició a les conservadores, ço és, el poble i el jovent, són actives, resoltes, tenen més cor, més sentiment, no les consum el rovell de l'egoisme, ni els interessos materials les fan titubejar. Són ardents i exaltades, enhorabona; qualitats precioses per alentir el que està glaçat i decaigut. Són extremades, està bé; qualitat necessària per determinar-se resoltament entre dues coses tan oposades i inconciliables com el catalanisme i l'esperit unitari. Saben llançar-se, sacrificar-se, portar a cap, caigui qui caigui, empreses d'esforç. ¿Qui no els entrega la causa catalana, ja per posar-la en bones mans, ja perquè no se'n vagin a l'espanyolisme madrileny o al cosmopolitisme centralista? Qui no els l'entrega quan té una cara on hi ha pintats consistoris, gorres i gramalles de diputats generals i de magistrats municipals, casetes de menestral i de pagès, barretines i agullades,² emblemes simpàtics tots al poble i al jovent catalans d'avui mateix?

Malament compliria amb sa obligació el metge que en lloc d'ocupar-se de l'estat del pacient i del que ha de fer ara i més endavant per atacar el mal, s'accontentés fent exclamacions sobre

² L'agullada era la bandera que portaven al davant els pagesos de remença alçats contra els mals usos feudals.

el temps en què el subjecte estava bo. Semblant comportament no tindria cap avantatge, pràcticament res adobaria, qui el tingués demostraria falta de criteri i no aconseguiria, remeiar cap casa. Així mateix l'home que s'ocupa dels mals de son país res fa reduint-se a fer exclamacions sobre les excel·lències del temps passat; ha de pensar en la situació present, en la del temps a venir i en la manera de remeiar els mals de què es queixa. No pot salvar-se la causa de Catalunya i de so vida pròpia, no poden guarir-se els mils terribles que sofreix la nostra antiga nació, reduint-nos a plorar-los amargament, a cantar les excel·lències del temps passat i a lamentar sa pèrdua. Per fer alguna cosa de profit per a la disminució d'aquests mals, és necessari ocupar-se del present i mirar per al temps a venir. I com que aquest és del poble i del jovent i no dels interessos conservadors, com que per al mateix present poc o res pot la causa catalana esperar d'aquests interessos, porucs, irresoluts, egoistes, unitaris i cosmopolites (les Internacionals negra i blava, com diuen alguns periodistes), també sota aquest concepte el catalanisme ha d'abraçar-se a la bandera revolucionària,, democràtica, republicana, per trobar sosteniment a les classes populars i donar-los força en contra del cosmopolitisme centralista.

Sia, doncs, democràtic, republicà i reformista el nostre catalanisme, sia progressiu, mirant í caminant endavant, ja per posar en mans dels elements més actius i vigorosos la causa catalana, ja per lliurar-los de ser absorbits per l'espanyolisme i el cosmopolitisme unitari, ja per conformitat amb la veritable i fidel tradició de Catalunya.

Josep Narcís Roca i Farreras

La Renaixensa, III, núm. 10, 1 de juny de 1873

